

IDENTITATEA DE SINE – NUCLEU AL PERSONALITĂȚII

Fiecare personalitate este unică. Unicitatea ne dă identitatea. Altfel spus, Identitatea de sine este un EFECT al combinației singulare de diverse tipare psihologice.

Pare evident, dar este oare adevărat? Nu cumva este invers? Nu cumva Identitatea de sine este o CAUZĂ – principală – a unicității noastre?

În cele ce urmează vă propunem un nou concept esențial în psihologie: IDENTITATEA DE SINE. Ea este, în opinia noastră, **pilonul central al personalității**, în jurul căruia se structurează celelalte 5 componente (temperament, caracter, aptitudini, inteligență, creativitate).

Definim conceptul de „Identitate de sine” ca fiind:

- Ceea ce oferă continuitate ființei psihice
- Liant permanent al conținuturilor psihice supuse schimbării
- Pol stabil al psihismului
- Ceea ce este mereu identice cu sine însuși
- Ceea ce nu se modifică de la naștere până la moarte

Dar există oare ceva neschimbat în psihic pe tot parcursul vieții?

Intuiția ne confirmă că DA, există o „ștafetă” purtată de la o etapă la alta, între veghe și somn, în toate experiențele de viață, secundă de secundă.

Rațiunea poate rămâne ceva mai rezervată, pentru că, în mod obișnuit, Identitatea de sine se ascunde în spatele manifestărilor personalității. Există însă o tulburare psihiatrică a identității ce o pune în evidență cât se poate de clar. Înainte de a prezenta această dovadă, vom apela la raționament pentru a circumscrie conceptul de „Identitate de sine”.

CINE SUNT EU?

Această întrebare filosofică poate fi reformulată în termeni psihologici astfel: *care este identitatea mea de sine?* Vom încerca un răspuns în cele ce urmează.

La prima vedere, „eu” am un nume, am un statut, îndeplinesc roluri și întrețin relații sociale. Acesta este **Eul social**. El depinde de ceilalți, de societate. Ce s-ar întâmpla însă dacă aș rămâne singur pe o insulă pustie? Eul social ar dispărea dintr-o dată. Orice „am” pot pierde într-o zi. Dacă vreau să aflu cine „sunt”, trebuie să merg mai în profunzime.

Aș putea să mă definesc a fi drept individul biologic. Este evident că „eu” exist din momentul nașterii și voi dispărea odată cu moartea corpului. Prin urmare, existența corpului este cel mai sigur reper care îmi poate defini identitatea. Eu sunt corpul meu cel viu! Totuși, apare și aici o problemă. Întrebarea „cine sunt eu?” nu și-a pus-o **Eul biologic**, ci provine din psihic. Toate ființele au o individualitate biologică. Dintre ele, numai oamenii își pun însă această întrebare. Nu toți, desigur...

Dacă întrebarea vine din psihic, atunci ea se referă la „eul” meu psihologic. Aici s-ar părea că lucrurile sunt clare. „Eu” sunt personalitatea. Prin personalitate înțeleg conduita, afectele, gândurile și alte caracteristici, dar numai cele relativ stabile pe o perioadă ceva mai lungă de timp. Totuși, din copilărie până la bătrânețe, personalitatea suferă transformări notabile, viața punându-și implacabil amprenta pe sufletul nostru. Puține caracteristici rămân constante, poate cele temperamentale, poate unele talente, ceea ce este, în general, înnăscut. Dar mă reduc „eu” la acestea? Prin „EU” înțelegem ceea ce rămâne neschimbat de la naștere până la moarte. Nu pot accepta că identitatea mi se schimbă de la o etapă a vieții la alta. Ceea ce suferă variații (gândurile, afectele, experiențele) nu este „eul” meu real. Deci „eu” nu pot fi nici personalitatea, care este o umbrelă prea largă pentru diverse aparențe temporare. Iar ceea ce rămâne relativ constant din ea este prea puțin. Talentul nici nu ar exista dacă nu s-ar putea manifesta, și în acel caz nefericit, ce ar mai rămâne din „mine”, decât o potențialitate? Temperamentul este o etichetă pentru o sumă de tipare psihologice comune mai multor oameni. Persoane cu temperamente identice au însă identități diferite.

Prin urmare, dacă identitatea mea nu este dată de Eul social, nici de cel biologic, nici de personalitate, deși este cuprinsă în fiecare dintre acestea, cine sunt eu?

Răspunsul era deja la îndemână. Identitatea de sine îmi este dată de SINE. Cine este Sinele, atunci? Sinele este cel care îmi dă identitatea. Altfel spus, identitatea de sine este consecința apariției Sinelui. Formulăm explicit ipoteza că **Sinele este primul produs psihic**, este reflexia individualității biologice în plan psihic. Personalitatea se cristalizează de la naștere (chiar din mediul uterin) în jurul unui nucleu psihic, numit „Sine”. Ontogenetic, Sinele este primul produs al psihicului, în jurul căruia se vor desfășura toate celelalte procese psihice.

Pe scurt, aceasta ar însemna că:

- Identitatea este o funcție implicită și primară a psihicului, independentă de exterior.
- Orice ființă dotată cu psihic are o identitate interioară, încă de la apariția sa.

SINELE ȘI CONȘTIINȚA

Este oare Sinele identic cu Conștiința?

Sinele și Conștiința par a se contopi. Analizând mai atent însă, le putem separa didactic. Sinele continuă să existe și în vise, ba chiar și pe parcursul somnului profund, astfel încât la trezire redevenim aceeași persoană care am fost la culcare. Sinele este nucleul Conștiinței, el ne dă continuitatea și stabilitatea identității.

Afirmăm că, în jurul Sinelui, Conștiința mai conține Atenția și Voința.

Sinele creează intenția, Voința pune în fapt, dinamizând structurile psihice, Atenția informează despre funcționarea structurilor psihice. Conștiința fără Atenție este de neconceput. Voința poate orienta și mobiliza Atenția, la cererea Sinelui. Aceasta ar fi, pe scurt, schema Conștiinței, în viziunea noastră. Desigur, vorbim de un tip anume de Voință și Atenție, independente de alte calități psihice variabile, de dispozițiile de moment sau de tulburările de personalitate. Dar voința și atenția – ca mecanisme psihice generale – depind în mare măsură, fiind chiar generate de Voința și Atenția înțelese ca atribute specifice Conștiinței.

Conștiința este o structură simplă - comparabilă ca și complexitate cu Sinele -, situată la baza activității psihice complexe.

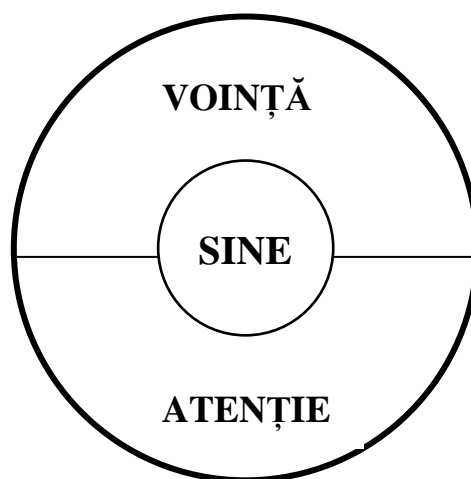

Fig. 1 - Schema Conștiinței

Credem că Conștiințele tuturor ființelor (cel puțin a celor dotate cu aparat psihic) sunt identice ca structură (fig. 1). Ceea ce diferențiază **conștiința reflexivă** (a omului conștient de sine și de lume) de **conștiința pre-reflexivă** (a copiilor mici și a animalelor, care sunt conștiente doar de lume) sunt procesele mentale superioare. Diferența provine deci din calitatea minții ființelor, nu din tipul de Conștiințe, teoretic similare (fig.2).

Mintea (gândirea) este o structură de bază a personalității.

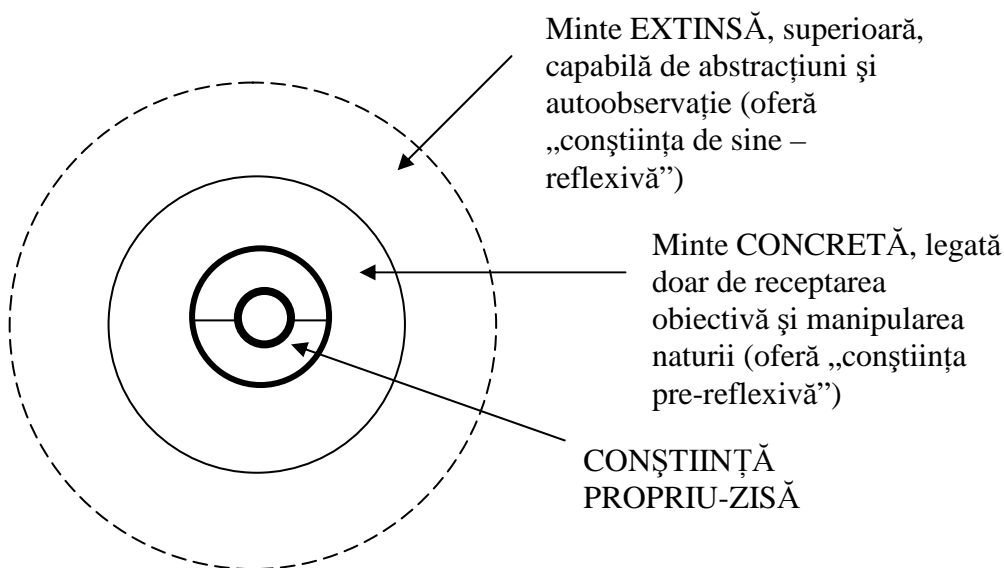

Fig.2 - Schema diferenței dintre Conștiința propriu-zisă, conștiința de sine (reflexivă) și cea pre-reflexivă

TULBURAREA DISOCIATIVĂ DE IDENTITATE

„Tulburarea disociativă de identitate, numită și tulburare de personalitate multiplă, reprezintă existența într-un singur individ a mai multor identități distincte sau personalități care alternează în controlarea comportamentului. Tulburarea de identitate nu este clasificată ca o tulburare de personalitate, ci ca una disociativă, în centrul său aflându-se tendința cronică de a disocia – de a delimita diferite fațete ale simțului de sine, amintirile sau conștiința.

În general, fiecare personalitate are numele și vârsta sa și un set specific de amintiri și comportamente caracteristice. În majoritatea cazurilor există o identitate primară care poartă numele dat individului și este pasivă, dependentă și deprimată. Identitățile alternative au, de obicei, caracteristici care contrastează cu identitatea primară - de exemplu: ostile, dominante și autodistructive (Asociația Americană de Psihiatrie, 2000). În unele cazuri personalitățile pot să fie diferite din punctul de vedere al unor caracteristici cum ar fi: scrisul de mână, aptitudinile artistice sau atletice și cunoașterea unei limbi străine. Identitatea primară nu este adesea conștientă de experiențele celorlalte identități.

Observatorii remarcă trecerea (într-un interval de secunde –n.n.) de la o personalitate la alta, care este adesea însoțită de schimbări subtile în postura și tonul vocii. Noua personalitate vorbește, merge și face gesturi diferite. Pot apărea chiar schimbări la nivelul proceselor fiziologice, cum ar fi tensiunea arterială și activitatea creierului (Putnam, 1991). Personalitățile se deosebesc prin caracteristicile psihologice și răspunsul la testele de personalitate și inteligență.

Mulți teoreticieni cred că această tulburare se dezvoltă ca un mijloc de apărare împotriva experiențelor traumatice din copilărie. Copilul se adaptează la problemele dureroase prin crearea unei alte personalități care să se ocupe de dificultăți (Ross, 1997).

Se pare că acest copil învață să se apere singur de durerea abuzului prin disocierea memoriei de conștient. În cazul în care copilul este abuzat în mod grav și în repetate rânduri, această metodă conduce în timp la identități disociative în care numai una dintre personalitățile suplimentare este conștientă de abuz, iar celelalte nu au amintiri despre suferință. Este o reacție

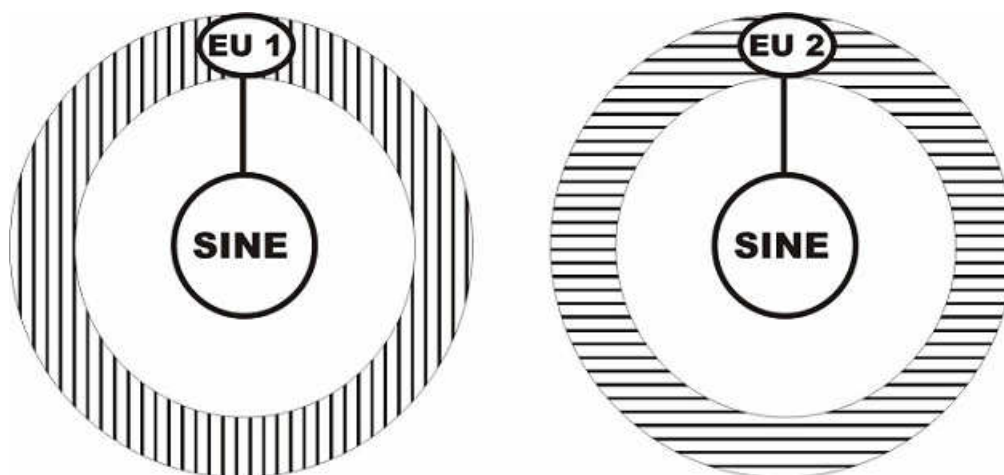
adaptativă pentru copil să-și păstreze personalitățile separate pentru a păstra amintirea dureroasă departe de el. În felul acesta sentimentele și amintirile abuzului nu se revarsă în mod continuu în conștiința copilului atunci când el nu le mai poate suporta - de exemplu, atunci când este la școală sau se joacă cu prietenii (Braun, 1986).

Cazurile de tulburare disociativă de identitate au fost întotdeauna fascinante, dar rare. Cu toate acestea, în ultimii ani a avut loc o creștere bruscă a numărului de cazuri raportate în Statele Unite (300.000, după unele cifre – n.n.).”

[Atkinson & Hilgard – *Introducere în psihologie*, Editura Tehnică, 2005, pag.818]

Vezi și **Anexa...**

Putem exprima tulburarea de identitate în două alternative grafice, apelând la modelul Sinelui descris mai devreme. EUL ar corespunde Personalității, iar SINELE, Identității.

*Fig. 3 - Emergența patologică a personalităților multiple.
Sinele proiectează două sau mai multe Eu-ri*

Psihologii presupun că personalitatea secundară (EU 2) a fost creată ca urmare a unei traume. Cauza sindromului personalităților multiple s-ar afla deci în Sine! El este cel care „dezvoltă un mijloc de apărare împotriva experiențelor traumatice din copilărie”... La omul normal, Sinele nu are astfel de porniri năstrușnice. Cercetarea psihiatrică ar trebui deci să se aplece teoretic și practic asupra Sinelui profund, găsind poate și alte patologii ale sale...

Dar este personalitatea doar o emanație arbitrară și spontană a Sinelui? A crea o personalitate nouă (EU 2) **în decurs de câteva minute** este o operă demiurgică, și nicidecum nu se poate concepe că ar lua naștere **prin aglomerarea arbitrară de tipare psihice preexistente, printr-un joc al inconștientului!** Personalitatea secundară este perfect coerentă. Or, în psihologie este axiomatic și evident că personalitatea se construiește în timp, ca urmare a interacțiunilor sociale (mediul, educația) și pe un fond ereditar. Explicația psihologică de mai sus este, prin urmare, paradoxală, ceea ce ne obligă să căutăm alte explicații necontradictorii pentru sindromul personalităților multiple.

Suntem obligați să recunoaștem că mai există o alternativă explicativă. Conform acesteia, personalitatea este o construcție laborioasă a Sinelui, cu care face corp comun. Schimbarea identității ar însemna substituirea Sinelui inițial cu un altul, având o altă identitate (fig.4). Aceasta ar explica și unele pierderi de memorie între două alternanțe de personalitate. Totuși, nu întotdeauna apar amnezii, sau uneori ele sunt doar parțiale. Aceasta pentru că există zone ale memoriei care rămân atașate creierului, la care se poate avea acces de la „pupitrul de comandă” al Sinelui. Sinele nu se poate desprinde de propria sa personalitate, dobândită cu greu.

Schimbările de identitate nu sunt decât manifestări ale diverșilor „Sine”, ajunși la „pupitrul de comandă” al psihicului...

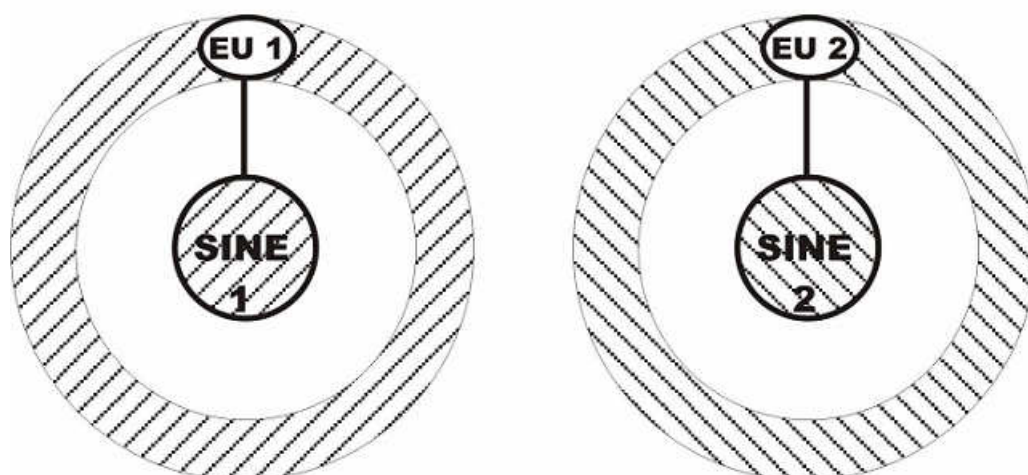

Fig. 4 - Emergența patologică a personalităților multiple.
Schimbarea identității este produsă de substituirea Sinelui

Se pare că această ultimă variantă dă răspunsuri logice, corespunzând și psihologiei orientale. Dar poate accepta știința posibilitatea substituirii Sinelui (numită uneori și „transfer de conștiință”)?

Mihai Golu, în *Fundamentele Psihologiei* (Editura Fundației România de Mâine, 2007), menționează câteva repere esențiale privind adoptarea de către psihologie a paradigmei cibernetico-sistemice:

- ❖ „psihicul apare, există și se manifestă ca o modalitate informațională specifică...”. (pag.102)
- ❖ „informația procesată și fixată pe un suport fizic poate fi conservată la infinit, dacă suportul respectiv, în sine perisabil, este regenerat sau înlocuit cu altul, pe măsura uzării lui; aceeași proprietate o posedă și structura psihică. Ea ar putea fi perpetuată la infinit, dacă suportul său normal ar fi regenerabil sau înlocuibil din mers.” (pag. 105)

Cu alte cuvinte, procesele psihice sunt „produse informatice” ale creierului. Desigur că și Sinele este tot un asemenea produs, înmagazinat undeva în creier. Chiar dacă circuitele neuronale se reorganizează continuu, această informație-nucleu este automat salvată și redirejată în alte zone sigure, stabile ale suportului său fizic.

Cazul patologic al substituirii Sinelui poate fi explicat ca fiind un transfer al informației-nucleu în alt creier-gază (similar cu mutarea datelor de pe un computer pe altul). Desigur că aici trebuie să acceptăm ipoteza că informația poate circula și pe alte canale decât cele substanțiale (creierul). În acest sens, putem aduce în sprijin teoria materiei biostructurate, a academicianului Eugen Macovski. Conform acesteia, formele biologice sunt alcătuite din substanță anorganică, dar conțin un element în plus, și anume biostructura – care face diferența dintre viu și neviu. Biostructura a fost chiar obiectivată științific de către autor. Similar, putem afirma că psihologicul pleacă de la biologic, dar conține un element suplimentar care face diferența. Macovski l-a numit materie noesică, ce îi acordă proprietăți specifice, ireductibile la biologic. Ar fi vorba despre un câmp cu proprietăți specifice, care ar putea fi și purtătorul informațiilor psihice. În acest sens, transferul de Identitate ar fi perfect posibil, pe calea câmpului noesic (fig.5).

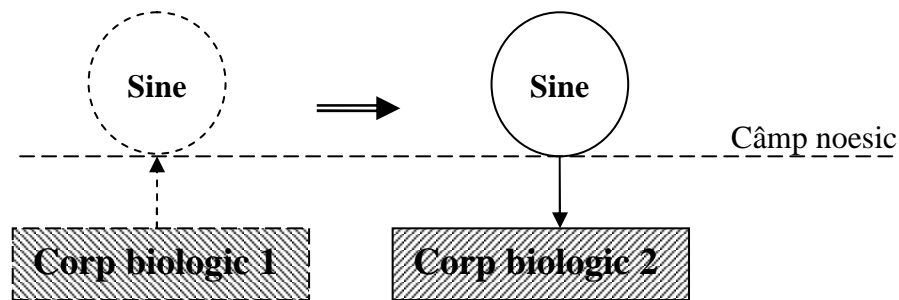

Fig. 5 – Transferul de Identitate prin câmpul noesic

Să rezumăm demersul nostru ideatic de până acum:

1. Plecăm de la teza că **Identitatea de sine este pilonul central al Personalității.**
2. Identitatea este atributul Sinelui.
3. Ontogenetic, Sinele este primul produs al psihicului și proiecția în psihic a individualității biologice.
4. Nu putem accepta ca o explicație pertinentă a tulburării disociative de identitate cea conform căreia o nouă personalitate coerentă se poate naște spontan și arbitrar din inconștient.
5. În locul acesteia propunem o altă explicație, mai logică, conform căreia Sinele este solidar cu personalitatea care s-a cristalizat, în decursul timpului, în jurul său. Tulburarea de identitate apare la substituirea Sinelui original cu un altul.
6. Putem presupune că al doilea Sine a fost transferat – provenind, probabil, dintr-un alt corp biologic - pe o cale pur informațională, non-substanțială.

Dacă nu s-a strecurat nici o greșeală logică și fiecare punct de mai sus întrunește acordul cititorilor, atunci se impun câteva concluzii:

- Avatarurile vieții psihice sunt doar valurile etern schimbătoare de la suprafața oceanului-Sine. Identitatea este un atribut esențial al Sinelui adânc. Ar mai fi și altele, printre care capacitatea Sinelui de a se proiecta în exterior sub forma personalității omului. Personalitatea ar fi o reflexie și creație a arhitectului-Sine, construită din elementele puse la dispoziție de inconștient și prin interacțiunile sociale.

- Definirea Identității impune clarificarea teoretică a problemei Sinelui profund. Termenul de „Sine” are astăzi accepțiuni diferite, la unii psihologi fiind sinonim cu Ego-ul (personalitatea exterioară), iar la ceilalți având sensul de Sine ascuns, transpersonal, izvor al personalității (Sinele profund). Preferăm a doua definiție.

- Din punct de vedere practic, luarea la cunoștință și familiarizarea cu Sinele profund ar avea o mare importanță pentru autocunoaștere. Ea ar putea preîntâmpina unele decompensări nedorite, ca urmare a descoperirii unor laturi negative ale personalității proprii.

În concluzie, Identitatea de Sine este o noțiune care merită să fie valorizată și psihologic, nu doar filosofic. Inaugurarea a fost deja făcută de psihologia transpersonală, dar se cade a fi apreciată și de celelalte orientări psihologice, de psihologia generală și, mai ales, de psihologia personalității.

Autor: Petre Răzvan Alexandru,
Brașov, 4 mai 2008
petrerazvan@yahoo.com

STUDII DE CAZ DIN LITERATURA DE SPECIALITATE – PERSONALITĂȚI MULTIPLE

Disociațiile personalității

Cazul cel mai vechi studiat (1816) al disocierii personalității este cel al unei tinere americane, Mary Reynolds, care la ieșirea dintr-o sincopă și-a pierdut amintirea vieții sale anterioare. Câteva luni după aceea, atinsă fiind de o sincopă analoagă, ea și-a regăsit personalitatea normală, dar a uitat complet ce se petrecuse între cele două accese. De atunci, viața ei s-a aflat împărțită alternativ între cele două stări. Ea avea, de altfel, atât de puțină cunoștință asupra dublului său încât cele două persoane distincte nu aveau nimic din natura lor respectivă.

Cazul celebrei Felida X. care a fost minuțios studiat către anul 1860, de dr. Azam, este cel al unei tinere fete isterice, care adeseori sub impulsul unei emoții și chiar fără cauză aparentă încearcă o senzație dureroasă la tâmpile și cade brusc într-un somn profund ce durează 10 secunde. După care deschide spontan ochii și intră într-o a doua stare ce durează o oră sau două. La urmă, somnul reapare și Felida nu-și mai amintește despre ce s-a vorbit în timpul celei de-a doua stări.

Ceea ce este important de notat e că în timpul duratei acestei stări, Felida era diferită față de ea însăși.

Ea era veselă, activă, fără neliniște și facultățile sale păreau mai dezvoltate și mult mai complete decât în starea normală când ea era tristă, închisă și temătoare. Dr. Azam a constatat chiar o a treia schimbare de personalitate caracterizată de o teroare invincibilă.

Prin urmare, psihologii și psihiatrii au descoperit subiecți care prezintă până la 4-5 și chiar 6 personalități, fiecare personalitate având caracterul său particular și sentimente aparte. Astfel, cutare subiect era catolic în starea I și protestant în starea a II-a. Adeseori, aceste personalități se ignorau; în schimb, în unele cazuri, ele se cunoșteau, se judecau și se criticau. Fiecare din ele aveau o scriere caracteristică.

Cazul dra. Beauchamp, care a fost auditat de dr. Morton Prince, din Boston, posedă patru personalități care se succedau și care aveau fiecare maniera lor de a gândi și acționa. Există mai înainte dra. Beauchamp nr. 1 care era, dacă se poate spune, dra. Beauchamp normală. Era o fată tânără, inteligentă, dulce, simpatică și dezinteresată, dar nevropată, visătoare și impresionabilă. Dra. Beauchamp nr. 2 era mai puțin rezervată decât prima. Venea apoi dra. Beauchamp nr. 3 care, singură își atribuia numele de Sally. O caracteristică deosebită: cu cât dra. Beauchamp cea normală era bolnavă și zăcea, cu atât Sally era mai robustă și sănătoasă; ea nu cunoștea nici suferința, nici oboseala și era, într-un anume fel, opusul impulsivității comprimate de viața studiosă și viciată pe care o ducea nevrozata din Boston.

În fine, dra. Beauchamp nr. 4 era total diferită de celelalte trei și mai ales, de prima. Era o femeie frivolă, ambițioasă, egoistă, șireată și rea care nu înceta s-o persecute pe dra. Beauchamp nr. 1. Poate fi asemănată cu starea Leoniei ce a fost unul dintre subiecții studiați de prof. Pierre Janet. În starea a doua, ea se autonumea Leonina și spunea despre Leonia, adică despre ea însăși: „Această femeie nu sunt eu, e prea proastă”.

Una dintre cele mai extraordinare personalități multiple și alternante ce s-au oferit vreodată atenției psihologilor e, desigur, cea a lui Mollie Fancher. În urma unui grav accident de tramvai survenit la vârsta de 16 ani, ea a căzut într-un fel de stare cataleptică ce a durat nouă ani. În timpul acestei perioade, ochii i-au rămas aproape complet închiși, cu toate că nu dormea și brațul drept, contractat, a rămas ridicat și în spatele capului. Cu toate acestea, în decursul acestor nouă ani și în această stare, ea a scris 6500 de scrisori, a făcut gospodărie și a utilizat 100000

uncii englezești de ceară, adică 2835 kg pentru a confecționa flori artificiale pe care le colora la perfecție. Toată această muncă o efectua deasupra capului.

La sfârșitul celor nouă ani, după o criză cataleptică profundă, ce a fost urmată în luna următoare de o decontractare generală, mare i-a fost surprinderea când, crezând că nu a dormit decât o noapte, a aflat că a ieșit dintr-o perioadă de amnezie de 9 ani. Nu a vrut să creadă și să admită că ea a fabricat magnificiile flori de ceară ce i-au fost arătate, simțindu-se incapabilă de un asemenea lucru artistic.

După care, în viața cotidiană, cele cinci personalități se succedau în ea, fiecare fiind separată de precedentă și de următoarea printr-o criză convulsivă ce părea că-i dezarticulează membrele. Ea se chema pe rând: Sunbeam, Rosebud, Idol, Pearl și Ruby, adică tradus: Rază de soare. Mugur de trandafir, Idol, Perlă și Rubin.

Sunbeam reprezenta personalitatea curentă, cunoscută de vizitatori și prieteni ca fiind cea a lui Mollie Fancher, dar e dificil de spus dacă ea constituia viața tinerei fete de 16 ani. Ea era în orice caz distinctă de personalitatea care o va domina în cei nouă ani ce vor urma accidentului. Dar se întâmpla la o anumită oră, în general noaptea, când Sunbeam ceda locul micuței Rosebud care afirma că nu are decât 7 ani. Această personalitate și-a păstrat continuu această vârstă și nu a prezentat nici o dezvoltare intelectuală de la un an la altul. Apoi, Rosebud era înlocuită de Idol, pe urmă Pearl urmată imediat de Ruby, care era deosebit de vivace și spirituală. Și ciclul reîncepea. Amintirile fiecărei personalități erau strict limitate la unele părți ale vieții lui Mollie Fancher. Bolnava nu dormea niciodată.

Cazul lui Doris Fischer a fost îndelung studiat (Journal of the American Society for Psychical Research, voi. IX, X, XI) de dr. Hyslop și dr. W. E. Prince care au avut prilejul să examineze și să o îngrijească pe această tânără fată. Cinci personalități diferite i-au ocupat alternativ conștiința. Doris, bolnava, Margaret, Margaret cea care dormea, adevărata Doris și o a cincea personalitate greu definită, de altfel fără importanță și fără interes. Printre personalitățile secunde, Margaret apăruse prima în urma unui traumatism grav pe când Doris Fischer nu avea decât trei ani.

Cele cinci personalități erau diferite și distincte unele de altele ca persoane vii și autonome. Ele erau, în plus, separate de abisuri amnezice: Doris bolnava le ignora pe toate celelalte: Margaret o cunoștea pe Doris bolnava și adevărata Doris, dar o ignora pe Margaret ce dormea, aceasta în schimb le cunoștea pe cele trei personalități principale, în fine, adevărata Doris, cu toate că era considerată ca o personalitate totală, nu-și amintea de avatarurile trecute când își relua cunoștința.

După ce a supus bolnava unor mediumi lucizi care au asimilat unele dintre personalitățile secundare, și, mai ales, pe Margaret, spirite obsedante, dr. Hyslop a considerat că poate să afirme că aceste entități sunt efectiv străine de Doris Fischer.

În realitate, cu toate că aceste personalități au revelat fapte necunoscute, recunoscute ca exacte, dovadă și că Doris Fischer a fost vindecată după ce ele fuseseră gonite sau dacă se preferă, exorcizate, ele nu au fost, după cum bine s-a demonstrat de M.T.W. Mitchell (Proceeding of the Society for Psychical Research, mai 1920) decât personalități secundare intrinseci cu același titlu ca și cealaltă.

În afară de adevărata Doris, cele trei principale personalități secundare reprezentau cele trei moduri cunoscute ale conștiinței: intelectualul, emoționalul și practicul. După trăsăturile sale caracteristice, Margaret care dormea, exprima personalitatea intelectuală, neimpresionabilă, surzătoare, calmă, logică și prevenitoare. La rândul ei, Margaret constituia personalitatea emoțională, demonstrativă, cu alternanțe bune și rele, când afectuoasă, când răutăcioasă. În fine, Doris bolnava caracteriza latura practică a mentalității lui Doris Fischer. Era femeia datoriei, suficient de rece și în întregime ocupată de muncă.

[Paul Ștefănescu – *SPIRITISMUL*, Editura Phobos, 2005, pag.151]

Personalități multiple

Chiar dacă unele dintre cele mai citate cazuri de regresie hipnotică s-au dovedit rezultatul fenomenului de criptomnezie, ne-am pripit dacă am respinge toate cazurile de acest gen, după cum vom arăta în capitolele următoare. Totuși, atunci când examinăm asemenea dovezi, avem de a face cu mintea omenească și cu extraordinarele ei puteri, așa că trebuie să fim înțelegători. Să luăm, de exemplu, uimitoarea abilitate a minții de a „deveni” altcineva, ca în cazul sindromului personalităților multiple. Individul care prezintă acest sindrom vorbește, se comportă și gândește ca o altă persoană, având chiar și un nume pentru personalitatea respectivă, care poate să se manifeste pe neașteptate, „posedând” trupul subiectului o perioadă, apoi să dispară, înlocuită fie de personalitatea normală a subiectului, fie de o alta. Se spune că numai în Statele Unite, de acest sindrom suferă 300.000 de persoane; unul dintre cazurile extreme este acela al Donnei Smith, căreia i s-a pus acest diagnostic la vârsta de nouăsprezece ani. Avea șaiszeci și cinci de personalități.

Au fost consemnate o mulțime de cazuri uluitoare de personalități multiple, inclusiv unul în care unul dintre personaje era alergic la pisici și avea o reacție foarte puternică dacă exista vreo pisică în apropiere. Simptomele dispăreau însă de îndată ce o altă personalitate „trecea în față”.

Lucru uluitor, într-un caz recent, câteva personalități multiple au depus mărturie sub jurământ în cadrul unui proces. Un bărbat însurat, lucrător într-un supermarket din Oshkosh, Wisconsin (SUA), a fost acuzat de viol de către o femeie de 27 de ani, pe nume Sarah, care prezenta patruzeci și șase de personalități distincte. Acuzatul a susținut că avusese consimțământul femeii. La proces, Sarah închidea ochii și făcea scurte pauze când trecea de la o personalitate la alta, la cererea procurorului Joseph Paulus. Judecătorul, Robert Hawley, i-a cerut femeii să depună jurământ ori de câte ori își schimba personalitatea, iar avocații s-au prezentat oficial fiecărei personalități în parte. Printre cele șase personalități care au depus mărturie la proces prin intermediul lui Sarah se număra și o fetiță de șase ani, „Emily”, despre care s-a spus de asemenea că fusese agresată, precum și un bărbat, „Sam”. Acuzatul, Mark Peterson, a fost găsit vinovat de agresiune sexuală fără premeditare, pentru că o violase pe „Jennifer”, o ușuratică amatoare de muzică rock, căreia îi plăcea să danseze. Verdictul a fost însă ulterior casat, pe motiv că acuzatul nu avusese parte de un proces corect, întrucât psihiatrului său nu i se îngăduise să o examineze pe reclamantă. S-a cerut revizuirea procesului, dar Peterson a fost achitat, după ce avocatul părții vătămate a arătat că un nou proces ar fi agravat boala psihică a femeii.

Într-un alt caz celebru, acela al lui Sybil Dorsett, au ieșit la iveală șaisprezece personalități foarte impresionante, printre care un zidar, un dulgher, un scriitor și un muzician. Incredibil, scriitorul și muzicianul s-au împrietenit și se manifestau în trupul lui Sybil pentru a avea lungi convorbiri și chiar pentru a asista la piese sau concerte, în timpul cărora făceau comentarii tehnice, spre nemulțumirea celorlalți spectatori. Cazul a stat la baza cărții Sybil, care a fost și ecranizată.

Posedată de un „înger”

Primul stadiu al bolii psihice de care suferea Mary Lurancy Vennum părea să fie o formă tipică de sindrom al personalităților multiple, deși în 1877, când s-au petrecut întâmplările, maladia era necunoscută. Mary Lurancy Vennum, din Watseka, Illinois (SUA), avea pe atunci treisprezece ani și a fost „posedată” mai întâi de o babă ursuză, apoi de un tânăr care fugise de acasă. Aflând de acest caz, un anume domn Roff a trimis familia fetei la un hipnotizator, dr. E. Winchester Stevens, care a reușit să ajungă la „mintea sănătoasă și fericită” a tinerei bolnave. Mary i-a spus că „un înger” pe nume Mary Roff voia să ia locul celorlalte două personalități - ceea ce s-a și întâmplat, doar că „îngerul” a pus complet stăpânire pe fată. Interesant este că Mary Roff fusese o persoană reală - fiica celui care trimisese familia Vennum la hipnotizator - ,

care murise pe vremea când Mary Lurancy Vennum avea un an. Domnul și doamna Roff au reușit să-i convingă pe părinții fetei s-o lase să locuiască cu ei (lucru deloc surprinzător, din vreme ce fata nu-i mai recunoștea). Pentru toată lumea, ea era Mary Roff - și a rămas Mary Roff timp de trei luni și zece zile, după care Mary Lurancy Vennum a redevenit stăpână pe trupul ei și s-a întors la ai săi.

Se pare că este vorba de un caz de posedare temporară (cu totul diferit de sindromul personalităților multiple), care le-a adus mângâiere soților Roff: spiritul fetei lor supraviețuia cumva și putuse trăi cu ei o vreme. Este o situație neobișnuită, dar nu unică. Există multe exemple moderne, inclusiv cazuri în care posedarea pare să fi rămas permanentă.

Straniul caz al Sumitrei

Așa s-a întâmplat, de exemplu, cu Sumitra Singh, o tânără măritată care locuia cu socrii ei în satul Sharifpura, din districtul Farrukhabad, Uttar Pradesh (India). Sumitra se căsătorise cu Jagdish Singh în 1981, la vârsta de numai treisprezece ani, și adusese pe lume un fiu în luna decembrie a anului următor. Dar, la două-trei luni după naștere, femeia a început să sufere de crize în timpul cărora părea că intră în transă și vorbește ca altcineva. Persoanele care păreau să vorbească prin intermediul ei erau o zeiță pe nume Santoshi Ma, o femeie din același sat, pe nume Munni Devi, care murise înecată, și un bărbat rămas neidentificat, dintr-un alt stat. Apoi, pe 16 iulie 1985, pe când era posedată de zeiță, Sumitra a prezis că va muri peste trei zile - și exact așa s-a întâmplat. Familia ei și sătenii au fost martori la moartea ei, survenită pe 19 iulie; dar, după ce a rămas, aparent, fără viață și fără puls timp de patruzeci și cinci de minute, iar rudele îndurerate începuseră să pregătească ceremonia funerară, Sumitra a înviat,

S-a uitat în jur, arăta nedumerită și părea că nu recunoaște pe nimeni. A doua zi a explicat și de ce. Nu mai era Sumitra. Se numea Shiva, era mamă a doi copii, trăise în Dibiyapur și fusese ucisă de familia soțului ei. Povestea că, în timpul unei altercații, cumnata ei o lovise cu o cărămidă, iar familia îi cărase trupul pe o cale ferată, ca să pară că a murit călcată de tren. Treptat, au ieșit la iveală noi și noi amănunte despre viața Shivei, inclusiv numele tatălui ei și faptul că fusese profesoară și trăise la Etawah.

Cel mai supărător lucru pentru toată lumea era că Sumitra refuza să-și recunoască soțul și fiul, și cerea insistent să se întoarcă la cei doi copii ai ei. La început, familia Sumitrei a crezut că femeia și-a pierdut mințile, apoi a ajuns la concluzia că era posedată de un spirit. Nu au încercat să-i verifice declarațiile. În cele din urmă, Sumitra a acceptat să-și reia relațiile normale cu soțul ei și să se ocupe de copil, dar a continuat să susțină că este Shiva.

Dr. Satwant Pasricha, cea mai cunoscută cercetătoare indiană în domeniul reîncarnării, a aflat de acest caz în noiembrie 1985 și, după trei săptămâni, a început să-l investigheze. A descoperit astfel că, de când își schimbase personalitatea, Sumitra începuse să li se adreseze celor din familie mai politicos, se îmbrăca altfel și citea și scria în hindi cu mai multă ușurință decât până atunci. Cu trei luni înainte de vizita lui Satwant Pasricha în satul Sumitrei, un profesor de la un gimnaziu din Etawah, Ram Siya Tripathi, a cărui fiică măritată murise la Dibiyapur, a aflat de zvonul că fiica lui se renăscuse în Sharifpura și a vrut să se convingă, însoțit de Baleshwar Prasad, unul dintre unchii din partea mamei ai Shivei, el a ajuns la Sharifpura în octombrie 1985 și s-a prezentat la ușa socrilor Sumitrei. Cei doi au fost poftiți înăuntru, și se spune că Sumitra l-a recunoscut imediat, i-a spus „tăticule”, așa cum făcea Shiva, și a izbucnit în plâns. L-a recunoscut și pe Baleshwar Prasad și a identificat încă paisprezece persoane din fotografiile aduse de cei doi bărbați. Vizita l-a convins pe Ram Siya Tripathi că Sumitra avea amintiri de la fiica lui, așa că i-a rugat pe socrii Sumitrei să le permită ei și soțului ei să vină a doua zi la Etawah. Aici, femeia i-a recunoscut și pe ceilalți membri ai familiei Shivei care nu apăreau în fotografii - încă opt persoane -, inclusiv pe un unchi căruia i-a spus corect pe nume, precizând că stă la Kanpur. Într-adevăr, acolo locuise și lucrase acesta pe când trăia Shiva, dar între timp se mutase la Etawah.

Shiva fusese o femeie educată, absolventă de facultate, și probabil că educația ei superioară și purtarea ei civilizată provocaseră fricțiuni cu familia soțului ei, cu care locuia. Cert este că

avusese o altercație gravă cu socrii, după ce aceștia refuzaseră s-o lase să se ducă la nunta unui membru al familiei surorii ei. A doua zi, pe 19 mai 1985 (avea pe atunci douăzeci și doi de ani), trupul i-a fost găsit pe terasamentul căii ferate, iar familia soțului ei a declarat că femeia se aruncase în fața trenului. Pe la ora 11, trupul ei fusese incinerat. Poate că se sinucisese, dar existau acum bănuieli că fusese omorâtă, așa că Ram Siya Tripathi a cerut efectuarea unei anchete judiciare. Unii sceptici ar putea spune că Sumitra sau familia ei putuseră afla din presă despre moartea violentă a Shivei, dar asta nu explică cele șaisprezece detalii verificate despre Shiva și familia ei, care nu apăruseră în vreun articol publicat.

Numai timpul va spune dacă Shiva a pus cu totul stăpânire pe trupul Sumitrei și dacă sufletul Sumitrei a plecat într-o alții dimensiune sau s-a reîntrupat. Dintr-un punct de vedere spiritual însă, nu contează dacă avem de a face cu un caz de reîncarnare sau de posedare. Indiferent de explicația acceptată, este o dovadă deloc neglijabilă că fiecare dintre noi are un spirit care supraviețuiește morții fizice într-o formă ce-i permite să păstreze, de la un trup la altul, amintiri și emoții dintr-o existență anterioară.

[Roy Stemman – *REÎNCARNAREA, Povestea vieților trecute*, Editura Polirom, 2005, pag. 135]

Tulburarea disociativă de identitate

Unul dintre cele mai faimoase cazuri de personalitate multiplă este acela al lui Chris Sizemore, ale cărui personalități alternative - Eve White, Eve Black și Jane - au fost înfățișate în filmul *Cele trei chipuri ale Evei* (Tigpen și Cleckley. 1957) și descrise mai târziu, pe larg, în autobiografia sa, *Eu sunt Eva* (Sizemore și Pittillo, 1977). Un alt caz foarte bine studiat este acela al lui Jonah, un băiat de 17 ani care a fost internat într-un spital în urma unor grave dureri de cap, care erau adesea urmate de pierderi de memorie. Personalul de la spital a observat schimbări puternice în personalitatea sa în diferite zile și medicul psihiatru care se ocupa de el a detectat trei identități secundare distincte. Structurile de personalitate relativ stabile care au ieșit la iveală pot fi caracterizate după cum urmează:

Jonah: Personalitatea primară. Timid, retras, politicos și foarte convențional, el este desemnat ca „cinstitul”. Speriatic uneori și confuz în timpul interviurilor, Jonah nu este conștient de celelalte personalități.

Sammy: El are cele mai intacte amintiri: Sammy poate coexista cu Jonah sau îl poate elimina pe Jonah pentru a-l înlocui. El susține că este pregătit atunci Jonah are nevoie de consiliere juridică sau are probleme; el este desemnat ca „mediatorul”. Amintirile lui Sammy încep de la 6 ani, când mama lui Jonah l-a înjunghiat pe tatăl său vitreg și Sammy i-a convins pe părinți să nu se mai lupte niciodată din nou în fața copiilor.

King Young: El a apărut când Jonah avea 6 sau 7 ani, pentru a consolida identitatea sexuală a lui Jonah după ce mama sa îl îmbrăcase ocazional în haine de fete, iar Jonah devenise confuz în privința numelor de fete și de băieți. King Young s-a ocupat de interesele sexuale ale lui Jonah începând de atunci; de aceea el este desemnat ca „iubitul”. Este doar foarte puțin conștient de celelalte personalități.

Usoffa: O persoană rece, beligerantă și furioasă, Usoffa este capabil să ignore durerea. El este dedicat datoriei de a avea grijă și de a-l proteja pe Jonah; de aceea este numit „războinicul”. El a apărut la 9 sau 10 ani, atunci când o bandă de băieți l-a bătut de Jonah fără provocare. Jonah a fost lipsit de ajutor, dar Usoffa a apărut și a luptat din greu împotriva atacatorilor. Și el este doar în mică măsură conștient de celelalte personalități.

Aceste patru personalități testate au prezentat rezultate foarte diferite în ceea ce privește măsurătorile legate de teme foarte încărcate din punct de vedere emoțional sau au obținut, în

general, punctaje asemănătoare la teste relativ lipsite de emoții sau conflicte personale, cum ar fi testele de inteligență sau de vocabular.

După ce indivizii descoperă că prin crearea unei alte identități se eliberează de suferința emoțională, sunt înclinați să mai creeze alte personalități atunci când sunt confrunțați cu probleme emoționale. Astfel, Jonah a fost bătut de un grup de băieți la vârsta de 10 ani și a creat o altă personalitate, Usoffa Abdulla, pentru a se ocupa de această problemă. Sammy (mediatorul) a apărut atunci când Jonah a trebuit să facă față atacului mamei sale împotriva tatălui său vitreg.

Unii pacienți cu tulburări disociative de identitate sunt atât de obișnuiți să se apere împotriva problemei prin intermediul unei personalități alternative, încât continuă să proceseze de-a lungul copilăriei, creînd noi personalități ca reacție la noile probleme, și pot sfârși prin a avea o duzină sau chiar mai multe personalități diferite (Putnam, 1991).

[Atkinson & Hilgard – *Introducere în psihologie*, Editura Tehnică, 2005, pag.818]